

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 9.10.2020

Asia HE 137/2020 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Etelä-Suomen aluehallintovirastolta (jatkossa myös aluehallintovirasto) lausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella 7.9.-14.9.2020. Aluehallintovirasto toteaa, että kyseinen luonnos on poikennut selkeästi esityksestä, jonka johdosta aluehallintovirasto nyt antaa lausuntoa. Aiemmassa esitysluonnoksessa muutoksia ehdotettiin ainoastaan liikenteen palveluista annettuun lakiin, ei tartuntatautilakiin. Aluehallintovirasto pitää myös ongelmallisena sitä, ettei kunnilta, muilta terveydenhuollon edustajilta ja aluehallintovirastoilta ole aikaisemmassa valmisteluvaiheessa pyydetty esitysluonnoksen johdosta lausuntoa.

Aluehallintovirasto toteaa, että se pitää esityksen ehdotusta negatiivisen covid-19-virustestin asettamisesta maahantulon ehdoksi niin kutsutuista riskimaista saapuville lähtökohtaisesti kannatettavana. Esitykseen sisältyy kuitenkin jonkin verran ristiriitaisuutta voimassa olevien tartuntatautilain säännösten kanssa, eikä lakiesitys ole muodoltaan riittävän selkeä ja yksiselitteinen.

Ehdotetun 16 a §:n 1 momentin mukaan, jos covid-19-taudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee päätöksen siitä, että Suomeen saapuvalla henkilöllä on maahan saapuessaan oltava mukanaan aikaisintaan 72 tuntia aikaisemmin hänelle annettu todistus covid-19-tartunnan negatiivisesta testituloksesta tai laillistetun lääkärin antama todistus sairastetusta mutta parantuneesta, laboratoriovarmistetusta covid-19-taudista.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) asemaa päätöksen tekijänä perustellaan esityksessä sillä, että laitoksella on paras asiantuntemus tehtävään ja sen toimialue on

valtakunnallinen. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan ehdotus on osittain ristiriidassa THL:lle voimassa olevassa tartuntatautilaissa säädetyn roolin kanssa. Tartuntatautilain (jäljempänä myös TTL) 7 §:n 2 momentin mukaan THL toimii tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena. Säännöksen mukaan THL muun muassa tukee asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä ja aluehallintovirastoja, ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjaa ja tukee tartuntatautien torjuntatyötä kunnissa, sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä. Aluehallintovirasto toteaa arvionaan, että ehdotetussa 16 a §:ssä tarkoitetun päätöksen tekijän on esityksen mukaisesti syytä olla sellainen viranomaislainen, jonka toimialue on valtakunnallinen. THL:n sijaan päätöksen tekijäksi sopisi aluehallintoviraston käsityksen mukaan paremmin esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö, joka voisi tehdä päätöksen THL:n asiantuntemusta hyödyntäen.

Aluehallintovirasto toteaa myös, että on syytä täsmentää, mitä tarkoitetaan aikaisintaan 72 tuntia aiemmin annetulla todistuksella. Tuleeko todistuksen olla päivätty aikaisintaan 72 tuntia aikaisemmin? Epäselväksi myös jää, onko näytteen ottamisen ajankohdalle ennen maahan saapumista asetettu enimmäisaikaa. Todistus annetaan jälkikäteen ja se on voitu antaa pitkänkin ajan kuluttua sen jälkeen, kun näyte on tosiasiallisesti otettu ja tutkittu. Tästä syystä on tärkeää määritellä, enimmäisaika sille, milloin näytteen tulee olla otettu.

Ehdotetun 16 a §:n 3 momentin mukaan *edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt voidaan määrätä karanteeniin 60 §:n nojalla. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos määrää 1 momentissa tarkoitetussa päätöksessään karanteenin keston sekä ne ehdot, joiden täyttyessä karanteenin kestoa voidaan lyhentää. Jos tässä momentissa tarkoitetulle henkilölle tehdään uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulokset on edelleen negatiiviset, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:ssä säädetyn mukaisesti.*

Aluehallintovirasto pitää esitettyä säännöstä ongelmallisena. Tartuntatautilain 60 §:n mukainen päätös henkilön asettamisesta karanteeniin ja 62 §:n mukainen päätös karanteenin lopettamisesta ovat lääkärin lääketieteelliseen asiantuntemukseen perustuvia päätöksiä. Kyseiset päätökset tekee kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri virkavastuulla lääketieteellisin perustein. TTL 60 §:n 1 momentin mukaan päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliselle tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillylle tartuntataudille. Tämän edellytyksen tulee täytyä myös ulkomailta saapuvan henkilön kohdalla. Karanteenipäätöksellä puututaan henkilön itsemääräämisoikeuteen ja sen on perustuttava yksilökohtaiseen harkintaan. Edellä esitetyistä syistä aluehallintovirasto katsoo, ettei THL voi päätöksessään määrätä karanteenin kestosta tai sen lyhentämisen ehdoista, vaan näistä päättäminen kuuluu virkasuhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin toimivaltaan, kuten myös itse karanteeniin määräämisestä päättäminen. THL voi tuki antaa asiasta suosituksia.

Ehdotetussa 16 a §:n 4 momentissa todetaan, että *jos henkilöllä ei ole 1 momentissa tarkoitettua todistusta, hänet voidaan määrätä 15 tai 16 §:n nojalla covid-19-tartunnan*

osoittavaan testiin ja 60 §:n nojalla karanteeniin. Jos tässä momentissa tarkoitettulle henkilölle tehdään uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulokset on edelleen negatiivinen, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Aluehallintovirasto korostaa edelleen, että 60 §:n mukaisen karanteenipäätöksen ja 62 §:n mukaisen karanteenin lopettamispäätöksen tekeminen kuuluu kunnan tai sairaanhoitopiirin virkasuhteiselle tartuntataudeista vastaavalle lääkärille, joka tekee päätöksen harkintaansa perustuen. Tartuntatautilain 15 §:n mukaan aluehallintovirasto voi määrätä järjestettäväksi toimialueensa jollakin paikkakunnalla tai tietyssä työpaikassa, laitoksessa, kulkuneuvossa tai vastaavassa paikassa oleskeleville terveystarkastuksen, jos tarkastus on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi tarpeen. Terveystarkastukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Mikäli henkilö kieltäytyy 15 §:n mukaiseen terveystarkastukseen osallistumisesta, aluehallintovirasto voi yksilökohtaiseen harkintaan perustuen päättää, että terveystarkastukseen osallistuminen on henkilölle pakollista tartuntatautilain 16 §:n perusteella. Aluehallintoviraston päätös voi siis koskea ainoastaan terveystarkastusta, se ei voi määrätä itse testistä. TTL 15 §:n 2 momentin mukaan terveystarkastuksen suorittaa lääkäri tai asianmukaisen koulutuksen saanut muu terveydenhuollon ammattihenkilö lääkärin valvonnassa. Tarkastuksen osana voidaan ottaa välttämättömiä näytteitä ja tehdä muu tutkimus, josta ei aiheudu merkittävää haittaa tutkittavalle.

Toimivaltainen aluehallintovirasto tekee 15 §:ssä ja 16 §:ssä tarkoitetut päätökset harkintansa perusteella ja käyttäen hyväksi tartuntatautilaissa tarkoitettujen asiantuntijatahojen asiantuntemusta. Ehdotetusta 16 a §:n 4 momentista tulee aluehallintoviraston arvion mukaan ilmetä se, että terveystarkastukseen määräämisestä ja karanteenista päättävät tartuntatautilain 15, 16, 60 ja 62 §:ien perusteella toimivaltaiset viranomaiset harkintavaltaansa käyttäen. Kyseiset päätökset ovat mahdollisia silloin, kun 15, 16, 60 ja 62 §:issä asetetut edellytykset täyttyvät. Ehdotetun 16 a §:n 1 momentin mukaisessa päätöksessä on toki mahdollista suositella harkitsemaan testausta ja karanteenia niiden henkilöiden kohdalla, joilla todistusta ei ole.

Aluehallintovirasto myös toteaa ehdotetun 16 a §:n 4 momentin osalta, että vaikka covid-19-testitulokset olisi negatiivinen, saattaa olla tarve jatkaa henkilön karanteenia. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun henkilö on lentokoneessa istunut covid-19-virukseen sairastuneen vieressä ja altistunut näin virukselle tai kun henkilöllä on tuoreeseen covid-19-infektioon viittaavia oireita.

Ehdotetun 16 a §:n 5 momentin mukaan, *jos henkilön tarkoituksena on oleskella Suomessa enintään 72 tuntia ja hänellä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus, karanteenia ei määrätä eikä toista covid-19-tartunnan osoittavaa testiä edellytetä.*

Aluehallintovirasto toteaa, ettei kyseinen säännös ole lääketieteellisesti tai epidemiologisesti perusteltavissa, mistä syystä sen sisällyttäminen nimenomaan tartuntatautilakiin ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta. Tartuntatautilain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaan ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Vaara viruksen leviämiselle 72 tunnin kuluessa maahan saapumisesta on yhtä suuri niiden

kohdalla, jotka viipyvät Suomessa korkeintaan kolme vuorokautta kuin niiden kohdalla, jotka aikovat oleskella Suomessa pidempään. Lisäksi momentin sanamuoto on omiaan heikentämään pidemmäksi aikaa suomalaisten ja pidemmäksi aikaa Suomeen jäävien motivaatiota olla karanteenissa edes ensimmäiset 72 tuntia, koska maasta 72 tunnin kuluessa poistuvien ei tarvitsisi lainkaan noudattaa karanteenia Suomessa oleskellessaan.

Aluehallintovirastolle jää epäselväksi, minkä maan viranomaista ehdotetun 16 a §:n 7 momentissa tarkoitetaan terveydenhuollon viranomaisella tai muulla kansallisella viranomaisella, jonka tulee käydä ilmi covid-19-tartunnan osoittavan testin negatiivisesta tuloksesta annetusta todistuksesta. Kyseisen säännöstä tulisi tarkentaa niin, että onko kyseessä sen maan viranomainen, jossa testi on tehty, henkilön kotimaan viranomainen tai mahdollisesti sen maan viranomainen, joka on myöntänyt laboratorion toimiluvan. Aluehallintovirasto pitäisi myös tarkoituksenmukaisena, että todistuksessa tulisi olla säännöksessä tarkoitetun viranomaisen leima tai allekirjoitus sekä päivämäärä, jolloin todistus on laadittu. Lisäksi todistuksesta tulisi ilmetä näytteenottoaika. Mikäli säännökseen kirjatulla testausajalla tarkoitetaan näytteenottoaika, on tämä syytä ilmaista täsmällisesti. Hallituksen esityksen perusteluista ei myöskään ilmene, miksei jo sairastetusta covid-19-taudista annetun todistuksen edellytetä sisältävän vastaavaa tietoa terveydenhuollon tai kansallisesta viranomaisesta.

Ehdotetun 16 a §:n 7 momentin *mukaan todistusten on oltava suomen, ruotsin, englannin, ranskan, saksan tai venäjän kielellä. Muulla kielellä annettuun todistukseen on liitettävä käännös jollekin edellä mainituista kielistä.* Aluehallintovirasto toteaa, ettei esityksessä ole perusteltu kielten valintaa. Siihen, että todistuksen tai sen käännöksen edellytetään olevan jollakin edellä mainituista kielistä, saattaa liittyä yhdenvertaisuusongelmia, jotka tulisi ottaa huomioon.

Aluehallintovirasto toteaa, että esityksessä tuodaan useaan kertaan esiin, ettei todistusta negatiivisesta testituloksesta edellytettäisi Suomen kansalaiselta tai Suomessa pysyvästi asuvalta henkilöltä. Tätä ei kuitenkaan ole todettu itse säädöstekstissä. Aluehallintovirasto toteaa, että asiasta on tarpeen säätää selkeästi, niin että säännöksestä selviää, ketä velvollisuus todistuksen hankkimiseen koskee. Se, voidaanko henkilön tulo maahan todellisuudessa estää ja se, onko hänellä velvollisuus hankkia todistus, ovat kaksi eri asiaa, eikä säännöstä siten ole syytä jättää avoimeksi. Yhtä lailla on syytä selvittää, koskeeko mahdollisuus vapautua karanteenista toisella negatiivisella testillä myös Suomeen saapuvia Suomen kansalaisia ja Suomessa pysyvästi asuvia henkilöitä. Yhdenvertaisuusnäkökulmasta katsoen näin tulisi olla. Aluehallintovirasto toteaa, että muutoinkin kansalaisten oikeusturva- ja yhdenvertaisuus huomioon ottaen on erittäin ongelmallista, että Suomeen saapuva matkustaja voisi vapautua karanteenista nopeammin toisella negatiivisella testillä, kun Suomessa altistunut henkilö määrättäisiin kestoltaan pidempään karanteeniin, eikä mahdollisuutta siitä vapautumiseen negatiivisella testituloksella olisi. Lisäksi Suomessa alle 72 tuntia oleskelevalta karanteenia ei edellytettäisi lainkaan.

Ehdotetun 16 b §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan *edellä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua todistusta ei kuitenkaan maahantulon yhteydessä edellytetä henkilöiltä, jotka käyvät töissä tai harjoittavat muuta säännöllistä päivittäistä kanssakäyntiä seuraavien rajayhteisöjen alueella ja sen vuoksi: a) ylittävät Suomen ja Ruotsin välisen maarajan; b) ylittävät Suomen ja Norjan välisen maarajan; c) käyttävät Suomen ja Ruotsin välistä meri- tai lentoliikennettä; d) käyttävät Suomen ja Viron välistä meri- tai lentoliikennettä;*

Aluehallintovirasto toteaa, että muotoilua ”käyvät töissä tai harjoittavat muuta säännöllistä päivittäistä kanssakäymistä” on tarpeen selkeyttää. Muotoilu on ristiriidassa säännöskohtaisten perusteluiden kanssa, joissa käytetään ilmaisuja ”päivittäistä tai viikoittain tapahtuvaa liikennettä valtakunnan rajan yli” ja ”jos henkilö käy tai harjoittaa muuta säännöllistä kanssakäymistä näillä alueilla”. Katsotaanko säännöksessä tarkoitetun poikkeuksen piiriin kuuluvaksi esimerkiksi arkipäivisin tai pari kertaa viikossa tapahtuva työssäkäynti Virosta? Aluehallintoviraston huomio kiinnittyy myös siihen, että vastaavanlaista säännöllistä työssäkäyntiä Suomessa voi tapahtua muistakin valtioista kuin säännöksessä mainituista. Tällöin 16 a §:ssä asetetut edellytykset voisivat muodostua näistä poikkeuksen ulkopuolelle jäävistä valtioista saapuville henkilöille heidän liikkumisvapautensa sekä työ- tai elinkeinonharjoittamisoikeutensa näkökulmasta vastaavalla tavalla kohtuuttomiksi kuin Ruotsista, Norjasta tai Virosta saapuville.

Ehdotetun 16 c §:n 1 momentin mukaan *edellä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus ja 16 b §:n 3 momentissa tarkoitettu selvitys on esitettävä maahantulon yhteydessä rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle. Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaava viranomainen valvoo, että henkilöllä on mukanaan edellä mainitut asiakirjat.*

Aluehallintovirasto toteaa, että säädöstekstistä tai esityksen perusteluista ei käy riittävän yksiselitteisesti ilmi, mitä kunnan viranomaisen valvonta käytännössä pitää sisällään. Esityksessä ei myöskään täsmennetä sitä, mitä kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalla viranomaisella tarkoitetaan, eikä vastaavaa käsitettä ole käytetty voimassa olevassa tartuntatautilaissa. Voimassa olevassa laissa tartuntatautien torjuntatyöhön liittyviä velvoitteita ja toimivaltuuksia on kunnan virkasuhteisella tartuntataudeista vastaavalla lääkäriellä. Tartuntatautilain 58 §:n mukainen päätösvalta esimerkiksi kieltää yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset on kunnassa tartuntatautien torjunnasta vastaavalla toimielimellä, käytännössä usein jollakin lautakunnalla. Aluehallintovirasto toteaa, että säännöksessä on syytä tuoda selkeästi esiin, mille elimelle 16 c §:ssä tarkoitettu valvontatehtävä kunnassa kuuluu ja kenellä sen mukainen toimivalta todistuksen tarkastamiseen on. On syytä huomata, että mikäli valvontatehtävä edellyttäisi käytännössä tartuntataudeista vastaavan viranomaisen edustajan läsnäoloa rajatarkastuspisteillä, veisi tämä huomattavia resursseja muusta tartuntatautien torjuntatyöstä.

Ehdotetun 16 c §:n 4 momentin mukaan *kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalla viranomaisella on oikeus saada sille säädetyin 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi virka-apua poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna näille viranomaisille säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.*

Aluehallintoviraston arvion mukaan olisi syytä täsmentää, mitä virka-apu pitää sisällään. Epäselväksi myös jää, miten oikeutta kieltäytyä virka-avun antamisesta muihin tehtäviin vedoten, arvioidaan.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotettujen muutosten osalta aluehallintovirastolla ei ole lausuttavaa.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa aluehallintoylilääkäri Mikko Valkonen, puh. 029 501 6000 (vaihde).

terveydenhuoltoyksikön päällikkö, Mikko Floréen
aluehallintoylilääkäri

aluehallintoylilääkäri Mikko Valkonen

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Lausunnon laatimiseen on osallistunut ylitarkastaja Oona Mölsä.

Tämä asiakirja ESAVI/28659/2020 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/28659/2020 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Valkonen Mikko 12.10.2020 13:51

Ratkaisija Floréen Mikko 12.10.2020 13:55